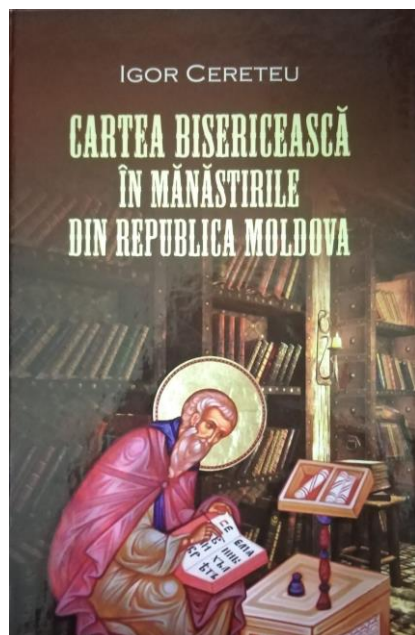

Igor Cereteu, *Cartea bisericească în mănăstirile din Republica Moldova*, ediție enciclopedică, „Tipografia Centrală”, Chișinău, 2016, 503 p.: il.; anexă (ISBN 978-9975-53-739-1)

Ne aflăm în fața unei ediții, ea însăși bibliofilă, din seria mult râvnitelor cataloage de carte veche românească și modernă, o lucrare care a devenit de referință pentru cercetătorii în domeniu, pentru bibliologi, bibliografi, muzeografi, pentru toți cei interesați de zestrea culturală a neamului românesc, păstrată de această dată în bibliotecile mănăstirilor din Republica Moldova. Lucrarea este semnată de dr. habil. Igor Cereteu, cunoscutul cercetător în istoria medievală a românilor și a cărții vechi, de la Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei din Chișinău. Este autorul altor trei monografii în domeniu, între care amintim *Cartea românească veche și modernă în fonduri din Chișinău. Catalog*, Iași, 2011 și a numeroase articole și studii publicate în volume și în reviste de specialitate.

Lucrarea recenzată este rezultatul proiectului *Mănăstirile Republicii Moldova*, implementat de Institutul de Studii Enciclopedice al Academiei de Științe a Moldovei, în cadrul căruia autorul a identificat și a cercetat cărțile vechi din 28 de mănăstiri și schituri din Republica Moldova, în perioada 2011-2013. Volumul *Cartea bisericească în mănăstirile din Republica Moldova* conține 503 pagini, dintre care ultimele, p. 473-503, cuprind anexa cu imagini color de foi de titlu și coperte ale unor cărți românești vechi și moderne descrise. Grafica acestor pagini este deosebită, în fundalul lor fiind redate fotografii mai vechi sau mai noi cu biserici, mănăstiri și schituri.

Structura cărții este compactă. După cuprins urmează un *Cuvânt înainte* al acad. Andrei Eșanu, *Introducere și Notă asupra ediției* ale autorului, apoi catalogul propriu-zis întocmit riguros, conform normelor științifice și standardelor de descriere bibliografică. Redactorul științific al lucrării, dr. habil. Andrei Eșanu, apreciază astfel importanța cărții: „Noul volum întocmit de Igor Cereteu constituie o contribuție substanțială la cercetarea vechiului tezaur de carte, păstrat actualmente în mănăstirile basarabene și indiscutabil lărgeste reprezentările noastre despre prezența și circulația cărții românești în spațiul dintre Prut și Nistru pe parcursul sec. XVII - începutul sec.

XX." (p. 17). În introducerea sa, I. Cereteu face un scurt istoric al cercetării temei în Basarabia, subliniind că în perioada stăpânirii de către Uniunea Sovietică multe dintre manuscrise și cărți au dispărut, iar cercetarea lor a fost interzisă „motivându-se că nu prezintă interes științific valoros pentru societatea sovietică” (p. 20-21). Cu toate acestea, datorită prezenței și păstrării acestor cărți de cult de-a lungul istoriei, slujbele au fost rostite în limba română în spațiul românesc și în Basarabia, păstrându-se astfel unitatea de credință, de neam și de limbă de-o parte și de cealaltă a Prutului.

Consistența cărții este dată de descrierea exemplarelor cercetate, în ordine cronologică după cum urmează: tipărituri din secolul al XVII-lea (p. 28-29), tipărituri din secolul al XVIII-lea (p. 30-79), tipărituri din secolul al XIX-lea (p. 80-367), tipărituri din secolul al XX-lea (1901-1916) (p. 368-426). În total autorul descrie 296 de titluri în 655 de exemplare, pentru unele ediții aflându-se numeroase exemplare în bibliotecile mănăstirești, fapt care atestă largă lor raspândire precum și nevoia folosirii acestor cărți. Cele mai multe au fost imprimate în secolul al XIX-lea, 227 de ediții din totalul de 296, iar pentru secolul al XVII-lea din păcate se păstrează numai două exemplare și anume: *Evangelia* de la Snagov, 1697 (la mănăstirea Saharna); *Minei pe luna Iunie*, 1698 din ediția de la Buzău (la mănăstirea Hârbovăț). Repertoriul cuprinde așadar cărți tipărite în perioada 1697-1916 în diferite centre tipografice din spațiul istoric românesc și din străinătate: Snagov, Buzău, București, Iași, Viena, Blaj, Dubăsari, Buda, Neamț, Sankt Petersburg ș.a. Ultima ediție descrisă de autor, prezentă într-un singur exemplar, este *Slujba Învierii*, București, 1916. Lăudabilă este metodologia descrierii, explicată încă din *Nota asupra ediției* (p. 24). Cu cifre romane s-au numerotat edițiile identificate prin titlu (sau autor, după caz), loc, tipografie, an, urmate de reproducerea integrală a foilor de titlu, în alfabet chirilic ori latin. De asemenea sunt indicate lucrările bibliografice de bază în care edițiile se regăsesc, urmate de descrierea exemplarelor propriu-zise, sub genericul „Note generale”, menționându-se: paginația completă sau incompletă, dimensiunile, ilustrațiile, descrierea fizică a fiecărui exemplar cu particularitățile sale. Separat au fost transliterate, cu acribia specifică cercetătorului Igor Cereteu, sutele de însemnări manuscrise de pe filele cărților, pentru cele în limba rusă redându-se și traducerea în limba română. Sigur, luate individual, însemnările ne aduc informații prețioase cu privire la circulația cărților, despre deținătorii acestora sau informații cu caracter istoric, social, economic, cultural, meteorologic. Descrierea exemplarelor se încheie cu menționarea deținătorului cărții în prezent, adică numele mănăstirilor basarabene deținătoare: Butuceni, Ciuflea, Curchi, Cociulia, Frumoasa, Hârbovăț, Hâncu, Hârjauca, Noul Neamț, Răciula, Saharna, Țigănești, Vărzărești, Zloți etc.

De apreciat este și faptul că, pe alocuri, catalogul are inserate ilustrații de mici dimensiuni cu foi de titlu, alte foi reprezentative sau coperte ale cărților descrise.

După o bibliografie selectivă (p. 427-430), lucrarea este îmbogățită de către autor cu instrumente ajutătoare și conclusive în ceea ce privește exploatarea catalogului în sine, mai exact cu: *Lista cărților religioase din mănăstirile Republicii Moldova* (p. 431-442), ce cuprinde titlurile celor 296 de ediții cu numărul de exemplare prezent; *Titlurile de carte pe centre tipografice* (p. 443-453); *Indice de mănăstiri și de cărți* (p. 454-455), din care reiese că cele mai multe exemplare se păstrează în colecțiile mănăstirilor Hârbovăț, Vărzărești, Hâncu, Răciula și Ciuflea; *Indice de nume și de locuri (din însemnări)* (p. 456-468), elaborat alfabetic.

Lucrarea se încheie cu rezumatele în limbile engleză și rusă, urmate de materialul ilustrativ color din anexă, despre care am amintit la începutul prezentării noastre.

Lăcrămioara MANEA

*Institutul de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion”,
Str. Progresului, nr. 32, 820009, Tulcea*